

Petri Juka & Riika Ukonaho

NUORTEN KOKEMUKSIA UTAJÄRVEN ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNASTA

”No en varmaan tälläkään hetkellä tekis yhtään mittään, jos en olis ollu täällä...”

NUORTEN KOKEMUKSIA UTAJÄRVEN ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNASTA

”No en varmaan tälläkään hetkellä tekis yhtään mittään, jos en olis ollu täällä...”

Petri Juka & Riika Ukonaho
Opinnäytetyö
Kevät 2015
Sosiaalialan koulutusohjelma
Oulun ammattikorkeakoulu Oy

TIIVISTELMÄ

Oulun Ammattikorkeakoulu Oy
Sosiaalialan koulutusohjelma

Tekijät: Juka Petri & Ukonaho Riika

Opinnäytetyön nimi: Nuorten kokemuksia Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta – “No en varmaan tälläkään hetkellä tekis yhtään mittään, jos en olis ollu täällä...”

Työn ohjaajat: Pietilä Pirkko & Vanhala Aira

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2015

Sivumäärä : 41+1

Yhä useampi nykyajan nuori on vaarassa jäädä yhteiskunnan ulkopuolelle kasvaneen nuorisotyöttömyyden ja koulutukseen pääsemisen vaikeuden takia. Nykymuotoinen nuorisotakuu otettiin käyttöön vuoden 2013 alussa, koska haluttiin lievittää ja ennaltaehkäistä näitä ongelmia. Utajärven kunta on lähtenyt vastaamaan nuorisotakuun asettamiin tavoitteisiin järjestämällä etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa kunnan Hyvinvointitalolla.

Opinnäytetyön tarkoitus on kuvailla utajärveläisten nuorten kokemuksia Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Kunta tilasi aiheeseen liittyvän opinnäytetyön keväällä 2014, koska Utajärvellä haluttiin saada lisätietoa vuodesta 2012 lähtien aloitetun toimintamallin toimivuudesta.

Kohderyhmään kuuluvat 15–28 -vuotiaat utajärveläiset nuoret, joille on kertynyt kokemuksia molemmista toiminnoista. Kyseessä on laadullinen tutkimus ja tutkimusmenetelmänä käytetään teemahaastattelua.

Sovellettu tietoperusta koostuu teemoihin liittyvästä kirjallisuudesta sekä Utajärven tuottamista toimintaraporteista ja -suunnitelmista.

Tutkimukseen osallistuneet nuoret kokivat etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan lähes poikkeuksetta positiivisena. Nuoret olivat saaneet monenlaista tukea elämäntilanteeseensa ja he olivat kokeneet työntekijät helposti lähestyttävinä ja ilmapiirin hyväksyvinä. Oman toimimisen tärkeys oli tiedostettu ja oman motivaation oli koettu vaikuttaneen paljon oman tilanteen etenemisessä. Nuoret olivat saaneet työkokemusta ja apua oman alan koulutusmahdollisuuksien löytämisessä. Tutkimustulosten perusteella Utajärven etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta oli tavoittanut syrjäytymisvaarassa olevia nuoria ja toiminta oli ollut onnistunutta. Myös jatkossa tarvitaan samanlaisia toimintoja nuorten osallisuuden edistämiseksi.

Asiasanat: nuorisotakuu, etsivä nuorisotyö, nuorten työpajatoiminta, syrjäytyminen, osallisuus

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Social Service

Authors: Juka Petri & Ukonaho Riika

Title of thesis: Experiences from the outreach youth work and the youth workshop activities by the young people in Utajärvi – "If I hadn't participated here, I probably would still do nothing at all..."

Supervisors: Pietilä Pirkko & Vanhala Aira

Term and year when the thesis was submitted: Spring 2015

Number of pages: 41+1

More and more young people are endangered to be left outside the society due to youth unemployment and education admission difficulties. Youth Guarantee programme was implemented in the beginning of the year 2013 in order to prevent these aforementioned problems to decrease the consequences. The municipality of Utajärvi ordered this study in the spring 2014. Since more information was needed on how the operation model of the outreach youth work and youth workshop activities has worked in the municipality in relation to exclusion and youth unemployment of.

The objective of the study is to describe the experiences of youth from Utajärvi the outreach youth work and youth workshop activities.

The study is a qualitative study, and its method theme interview. The participants of the study are 15-28-year-olds who took part in Utajärvi's outreach youth work and youth workshop activities.

The study's theory base consists of literature related to the study themes and reports and other material provided by the Utajärvi municipality.

Overall the study participants experienced the outreach youth work and the youth workshop activities as a positive influence. The staff was easily approachable and the atmosphere was friendly and accepting. The youth received various kinds of support in their life situations and problems. The youth also felt that their own activeness played a significant role in their situations. They gained work experience and received help in finding different education possibilities. The results of the study showed that the outreach youth work and youth workshop activities in Utajärvi have reached and helped those in need.

Keywords: Youth Guarantee, outreach youth work, youth workshop activities, exclusion, participation

SISÄLLYS

1 JOHDANTO.....	6
2 NUORISOTAKUU NUORTEN OSALLISUUDEN JA TYÖLLISTYMISEN TAUSTATEKIJÄNÄ.....	8
2.1 Syrjäytymisen ja osallisuuden tarkastelua.....	8
2.2 Nuorisotakuu osana nuorten tukemista.....	10
3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ	13
4 NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA	16
5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	19
5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävät	19
5.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat	20
5.3 Tutkimusmenetelmä.....	20
5.4 Aineiston keruu ja tutkimuksen osallistujat	22
5.5 Aineiston analyysi	23
5.6 Tutkimuksen luotettavuus.....	24
5.7 Tutkimuksen eettisyys	25
6 UTAJÄRVEN NUORTEN KOKEMUKSIA ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNASTA.....	28
6.1 Kokemukset saadusta tuesta	28
6.2 Kokemukset omasta toimimisesta.....	30
6.3 Koettu muutos omassa elämäntilanteessa.....	32
7 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	34
8 POHDINTA.....	36
LÄHTEET	39

1 JOHDANTO

Monelle eurooppalaiselle nuorelle integroituminen nyky-yhteiskuntaan on haasteellista. Tämä johtuu monella tapaa yhteiskunnallisista ongelmista, kuten taloudellisesta taantumasta ja rakennetyöttömyydestä, mutta osissa tapauksista myös nuorten sen hetkisistä kyvyistä ja valinnoista. Siirtymä peruskoulusta jatkokoulutukseen ja lopulta työelämään on koko Euroopan mittakaavassa pitkä ja vaikea prosessi, mikä lisää nuorten työttömyyttä ja syrjäytymistä. (Puustelli 1999, 217). Näin on myös Suomessa. Yhteiskunnan rakenteiden laajemmalla tarkastelulla on olemassa yhteys syrjäytymiseen sosiaali- ja terveysalalla, mikä ilmenee muun muassa yhteiskunnallisen vaikuttamisen ja sitä toteutettavan työn resurssien ja voimavarojen suuntaamisessa. (Laine, Hyväri & Vuokila-Oikkonen 2010, 20.)

Tulevaisuuden suunnittelu peruskoulun jälkeen on muuttunut, sillä ammatinvalinta, koulutukseen pääseminen ja työpaikan saaminen ovat osoittautuneet haastaviksi. Epävarmassa työllisyystilanteessa nuorten työttömyys on lisääntynyt ja heidän työsuhteensa ovat olleet usein vaihtelevia ja lyhytaikaisia. (Pietikäinen 2013, 219.) Nuoret kohtaavat riskiyhteiskunnan voimakkaimmin niissä elämän eri käännekohtissa, joihin liittyy tärkeitä valintoja, kuten esimerkiksi koulutusasteelta toiselle siirtymisessä (Komonen 1999, 118). Nuoret, jotka ovat suorittaneet pelkän peruskoulun, ovat usein koulutuksen ja työelämän ulkopuolella ja he muodostavat yhden merkittävimmistä syrjäytymisuhan alla olevista yhteiskunnallisista ryhmistä. Näitä nuoria arvioidaan olevan Suomessa noin 40 000 ja heidän työllistymisensä on usein erittäin hankalaa. (Hyvönen & Valtonen 2014, 37.)

Kasvavaan nuorisotyöttömyyteen ja syrjäytymisuhkaan on lähdetty vastaamaan muun muassa nuorisotakuun keinoin. Tähän yhteiskunnalliseen ongelmaan on reagoitu myös Utajärven kunnassa, missä nuorisotakuuta toteutetaan etsivän nuorisotyön ja työpajatoiminnan keinoin. Vuoden 2012 alussa Utajärven kunta sai valtionavustusta nuorten työpajatoimintaan, minkä tuloksena Utajärven kunnanhallitus perusti nuorten työpajaohjaajan toimen. Kunta haki lisäksi

samalla keväälle avustusta etsivän nuorisotyöntekijän rekrytoimiseksi ja etsivä nuorisotyöntekijä aloitti työnsä kesällä 2012. (Toimintakertomus 2012–2013.) Utajärven kunnan työllistämissuunnitelmassa työllistäminen on keskeinen osa kunnan hyvinvointi- ja elinkeinopolitiikkaa. Keskeisinä tavoitteina vuoden 2014 osalta olivat kuntalaisten osallisuuden tukeminen, nuorten syrjäytymisen ehkäiseminen, nuorten työpajatoiminnan kehittäminen ja nuorten kesätyöllistämisen edistäminen. (Työllistämissuunnitelma 2014, 3,7,9–10.)

Utajärven kunta tilasi etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan liittyvän tutkimuksen keväällä 2014. Kunnassa haluttiin saada lisätietoa siitä, miten vuodesta 2012 toiminut etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan toimintamalli on, osana nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja nuorisotyöttömyyden vähentämistä, vastannut nuorten tarpeisiin. Tutkimukselle on selkeä tilaus, koska kunta on sitoutunut nuorisotakuun toteuttamiseen ja koska kunnan tavoitteena on parantaa syrjäytymisvaarassa olevien nuorten tilannetta. Tutkimuksen tavoitteena on saada kokemustietoa utajärveläisiltä nuorilta, joille on jo kertynyt kokemusta Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Tulosten avulla voidaan edistää nuorten syrjäytymisen ehkäisyä ja parantaa nuorten osallisuutta sekä kehittää Utajärven etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa.

2 NUORISOTAKUU NUORTEN OSALLISUUDEN JA TYÖLLISTYMISEN TAUSTATEKIJÄNÄ

2.1 Syrjäytymisen ja osallisuuden tarkastelua

Syrjäytyminen on sanana ja ilmiönä monimerkityksellinen. Sillä voidaan tarkoittaa tilannetta, jossa yksilö on joutunut sivuun sosiaalisista suhteista ja yhteisöllisyydestä sekä mahdollisuudesta vaikuttamiseen, työntekoon ja kuluttamiseen. Ryhmät voivat syrjäytyä siinä missä yksilötkin. Syrjäytyminen käsitteenä ei kuitenkaan aina kuvaa riittävän kattavasti yhteiskunnan ”ulkopuolella” olevien ihmisten tilannetta. Käsitteestä on välillä haluttu päästä kokonaan eroon muun muassa tarkastelun kohteena olevan ryhmän leimautumisriskin vuoksi. Syrjäytyminen on kuitenkin arkipuheessa usein käytetty termi ja se on monella tapaa juurtunut kuvaamaan yhteiskunnassa ilmeneviä sosiaalisia eroja ja huono-osaisuutta. Syrjäytymisen ohella on tärkeää puhua myös syrjäyttämisestä, jolla tarkoitetaan ihmisen näkökantojen ja mielipiteiden kuulematta jättämistä tai osallisuuden ja kansalaisuuden toteuttamisen kyseenalaistamista. Jos vaikuttaminen saadaan ulotettua laajemmin yhteiskunnan eri osa-alueille, on mahdollista muuttaa vallitsevia syrjäyttäviä rakenteita ja saada aikaan muutosta. (Laine ym. 2010, 11,22.)

Syrjäytymisen käsitettä ja prosessia voidaan tutkia ratkaisukeskeisestä näkökulmasta, missä painotetaan uusien vaihtoehtojen ja näkökulmien mahdollisuutta. Syrjäytymistä tarkastellaan tällöin vastustavien prosessien tutkimisena eikä niinkään osattomuuden korostamisella. Tavoitteena on silloin painottaa entistä voimakkaammin ilmiön ratkaisemiseen tähtäviä toimia ja paremman suunnan saavuttamista. (Laine ym. 2010, 15.) Tämä ilmenee myös tässä tutkimuksessa, kun osallisuuden merkitys korostuu suhteessa syrjäytymiseen. Osallisuuden avulla voidaan alleviivata erilaisten toimintojen ja palveluiden, kuten etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan, aktivoivaa otetta syrjäytymiseen nähden. Osallisuuden edistäminen ja syrjäytymisen ehkäiseminen ovat myös tärkeä osa sosiaalialan ammattieettisiä periaatteita. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 17.)

Osallisuus lähtee jokaisesta itsestään ja se on prosessi, joka pohjautuu ihmisen tunteisiin, kykyuskomuksiin ja tavoitteisiin. Osallisuus on kontekstisidonnaista, sillä siihen vaikuttavat vallitsevat tilanteet, muut ihmiset ja sosiaaliset rakenteet. (Komonen 2007, 430.) Osallisuudella pyritään mahdollistamaan asiakkaiden osallistuminen palveluidensa suunnitteluun ja kehittämiseen. Asiakkaiden tulisikin kokea osallisuuden toteutuminen suhteessa osallisuuden mahdollisuuksiin. (Mäkinen, Raatikainen, Rahikka & Saarnio 2009, 17.) Tämän tutkimuksen avulla tuetaan utajärveläisten nuorten osallisuutta antamalla heille mahdollisuus oman mielipiteensä esittämiseen ja tätä kautta toiminnan arviointiin ja mahdolliseen kehittämiseen.

Nuorten osallisuus on määritelty lyhyesti nuorisolaissa (Nuorisolaki 8 § 2006/72). Lain mukaan nuorten osallisuus on mahdollistettava alueellisen ja paikallisen nuorisopolitiikan ja -työn asioiden yhteydessä. Sen lisäksi nuoria tulee kuulla niissä asioissa, jotka koskevat heitä. Yhteiskunnan ja nuorten välinen valtasuhde muodostaa erään näkemyksen nuorten osallisuudesta. Tähän näkemykseen liittyy ajatus osallisuuden tunteesta sekä osallisuuden asteittaisesta etenemisestä. Myös nuorten halu osallistua ja saada tietoa ovat tärkeitä osallisuuden vaiheita. (Vehviläinen 2006, 77.)

Päihde- ja mielenterveysongelmat, sosiaaliset ongelmat ja motivaation puute vaikuttavat Utajärven nuorten työllistymiseen. Erityisesti 15–34-vuotiailla työllistymistä vaikeuttavat erilaiset elämäntilanteeseen liittyvät kriisit ja yli 20-vuotiailla ylipäänsä mielenterveysongelmat. Osaamisvaje vaikuttaa myös osaltaan nuorten työllistymiseen. Työhallinnon viranomaisten arvion mukaan Utajärven suurin syy pitkäaikaistyöttömyydelle on kuitenkin sopivien työpaikkojen puute. On erityisen tärkeää huolehtia nuorten aikuisten pääsystä työmarkkinoille, sillä se estää uuden pitkään työttömänä olleen sukupolven syntymisen. Vuoden 2013 syyskuun lopussa Utajärvellä ei ollut lainkaan alle 20-vuotiaita työttömiä ja alle 25-vuotiaiden työttömien osuus työttömistä työnhakijoista oli 11,4 %. (Työllistämissuunnitelma 2014, 6–7.)

Utajärven Hyvinvointitalossa, missä työpajaohjaajan ja etsivän nuorisotyöntekijän toimipisteet sijaitsevat, tuetaan osallisuutta yhteistyössä paikallisten toimijoiden, kuten koulujen kanssa. Oppilaitosten kanssa tuetaan osallisuutta järjestämällä valmennusta joustavan opetuksen parissa oleville. Joka kevät järjestetään infotilaisuus kaikille valmistuville oppilaille, minkä lisäksi etsivä nuorisotyöntekijä tekee muun muassa yksilöohjausta sekä kutsuntojen ennakkotarkastusta yhdessä työparinsa kanssa. (Työllistämissuunnitelma 2014, 9, 14.)

2.2 Nuorisotakuu osana nuorten tukemista

Nykyiseen hallitusohjelmaan kuuluu nuorisotakuu, jonka tavoitteena on tarjota jokaiselle alle 25-vuotiaalle nuorelle ja alle 30-vuotiaalle vastavalmistuneelle opiskelu-, työ-, harjoittelu-, kuntoutus tai työpajapaikka kolmen kuukauden sisällä työttömyyden alkamisesta. (Ruth & Felt 2013, 3. Viitattu 17.6.2014). Opintojen keskeyttäminen on kasvanut 1970-luvulta alkaen, erityisesti yleisten ammattioppilaitosten ja siihen kuuluvien eri alojen parissa. Opintojen keskeyttänyt on alettu kutsua koulupudokkaaksi, sillä koulutusyhteiskunnassa nuoruuden on nähty vaihtuvan aikuisuuteen tietyn aikataulun mukaisessa koulutusputkessa. (Komonen 1999, 117.) Koulutuksen puute on nykyään iso este työmarkkinoille pääsyssä ja sen parantamiseksi on tehty monia erilaisia toimia. Nuorisotakuuseen sisältyvä koulutustakuu on toimenpide, jota toteutetaan ensisijaisena keinona kouluttautumattomien nuorten kohdalla. (Hyvönen & Valtonen 2014, 37.)

Koulutustakuu on osa nuorisotakuuta ja sen tarkoituksena on turvata jokaiselle peruskoulun päättäneelle nuorelle koulutuspaikka ammatillisessa koulutuksessa, lukiossa, oppisopimuskoulutuksessa, työpajalla tai kuntoutuksessa. Jotta koulutustakuu onnistuisi, on sen perusteita muutettu siten, että syksystä 2013 alkaen peruskoulun päättäneet sekä lukion oppimäärän suorittaneet voivat hakea yhteishaussa ammatilliseen perustutkintokoulutukseen. Jos nuorella on aiemmin hankittu ammatillinen tai korkeakoulututkinto, hän ei voi hakea ammatilliseen peruskoulututkintoon

yhteishaussa, vaan hänen on haettava erillishaussa, jossa on tarjolla vapaaksi jääneitä paikkoja. Erillishakuun kuuluvat myös jatkuvassa haussa olevat tutkinnot sekä näyttöperustainen koulutus, joka toteutetaan aikuiskoulutuksena. (Herranen 2014, 150.)

Vuonna 2013 voimaan tullutta nuorisotakuuta edelsi nuorten yhteiskuntatakuu, joka tuli voimaan vuonna 2005. Nuorten yhteiskuntatakuun ollessa voimassa edistettiin muun muassa palvelujen tuottamista ja palveluyhteistyötä. Euroopan sosiaalirahaston rahoittamissa hankkeissa kehitettiin yhteisiä toimintamalleja nuorisotyöttömyyden ja nuorten syrjäytymisen vähentämiseksi. Kohderyhmä ulotettiin myös maahanmuuttajataustaisiin nuoriin. Opetus- ja kulttuuriministeriö hallinnoi ja kokosi eri toimijat yhteen, jolloin nuorten elämäntilanteiden vaikeuksia pystyttiin havainnoimaan kattavammin. Nuorten yhteiskuntatakuun sisältöä laajennettiin uuden hallitusohjelman myötä, jolloin nimi vaihtui nuorisotakuuksi. (Winqvist 2014, 78–79.)

Utajärven kunta on sitoutunut toteuttamaan nuorisotakuuta ja sen työllistämissuunnitelman tavoitteisiin kuuluvat nuorten kouluttautumisen ja työllistymisen vahvistaminen, mikä tarkoittaa nuorten syrjäytymisen ehkäisyä, työpajatoiminnan kehittämistä sekä nuorten kesätyöllistämistä. Utajärven Hyvinvointitalossa tehdään yhteistyötä eri osapuolten kanssa nuorisotakuun toteuttamiseksi. Utajärven kunnan työllistämissuunnitelmassa on suunniteltu kunnan työllistämisen keinot, tavoitteet ja resurssit. Utajärven kunnan hyvinvointi- ja elinkeinopolitiikan yksi osa-alueista on työllistäminen. Utajärven kunnan työllistämissuunnitelman yksi keskeisistä tavoitteista on myös osallisuuden ja työllisyyden tukeminen. Ensisijaisina kohderyhminä ovat nuoret ja vaikeasti työllistyvät henkilöt. (Työllistämissuunnitelma 2014, 3–14.)

Nuorisotakuuta pidetään nykyään merkittävänä nuorten syrjäytymistä ehkäisevänä ohjelmana, mutta se on saanut osakseen myös kritiikkiä. Käytännössä nuorisotakuun toimenpiteet vaikuttaisivat keskittyvän vahvistamaan nuorten koulutus- ja työelämäosallisuutta. Toiminta ei juuri ota huomioon sellaisia nuoria, joiden elämä ei ole edennyt tavallisempaa reittiä. Nämä nuoret tarvitsisivat ensisijaisesti kuntouttavia ja elämänhallintaa

vahvistavia palveluita. Koska takuu palvelee parhaiten itsenäisiä ja kevyttä tukea tarvitsevia nuoria, on uhkana nuorisotakuun toiminnan kapeutuminen alkuperäiseen suunnitelmaan verrattuna. (Ahonen-Walker & Pietikäinen 2014, 69.)

3 ETSIVÄ NUORISOTYÖ

Nuorisolaissa on säädetty erikseen etsivästä nuorisotyöstä. Lain mukaan etsivän nuorisotyön tavoitteena on saada kontakti tuen tarpeessa olevaan nuoreen ja auttaa nuori tuettujen palveluiden piiriin. Tällä pyritään edistämään nuoren itsenäistymistä ja kasvua sekä luomaan edellytyksiä työhön ja koulutukseen pääsemiseksi. Etsivää nuorisotyötä tehtäessä on ensisijaisesti otettava huomioon nuoren itsestään kertoma tieto ja hänen oma arvionsa tarvittavasta tuesta. Kunta voi järjestää etsivän nuorisotyön palvelua itse tai ostopalveluna, mutta sen on huolehdittava lain asianmukaisesta toteutuksesta. (Nuorisolaki 693/2010 3:7b §.)

Julkisen vallan käyttö ei sisälly etsivään nuorisotyöhön, joten toimintaan osallistuminen on nuorelle aina vapaaehtoista. Nuorisolaki ei velvoita kuntia järjestämään etsivän nuorisotyön palveluita, vaikka niillä on velvollisuus organisoida nuorille monialainen ohjaus- ja palveluverkosto. Nuorten palveluiden kysyntä voi lisääntyä paikallisella tasolla etsivän nuorisotyön myötä. Päätöksessään järjestää etsivää nuorisotyötä kunnan on nimettävä toimeenpanosta vastaava, kuntaan työ- tai virkasuhteessa oleva henkilö, jolla on riittävä kokemus ja koulutus. Tällä varmistetaan myös se, että etsivän nuorisotyön yksilönsuojakysymykset hoidetaan asianmukaisesti. (Lybeck & Walldén 2011, 43–44.)

Suomessa on toteutettu ammatillista etsivää työtä 1960-luvulta lähtien. Kun palvelujärjestelmän ulkopuolelle jäi aikanaan yhä useampi nuori, muotoutui tarve etsivälle nuorisotyölle. Helsingin kaupungin ja seurakunnan toteuttama jengityö toimi toiminnallisena lähtökohtana etsivälle nuorisotyölle. Alussa ennaltaehkäisevä ote oli vahva, sillä nuoria haluttiin estää joutumasta esimerkiksi huumeiden käyttäjiksi. Työn toteuttaminen oli alkuun melko rajatonta ja vasta käytännön kokemus lisäsi hiljalleen työn ammattimaisuutta. Vuosikymmenien aikana tapahtuneet toimintaympäristön muutokset vaikuttivat työn toteuttamistapojen kehittymiseen. Etsivän työn peruseriaatteet eivät kuitenkaan ole muuttuneet. Diakoninen näkökulma ja perushumaanius ovat

toimineet ammatillisen etsivän nuorisotyön lähtökohtina alusta alkaen. (Kaartinen-Koutaniemi 2012, 15–16.) Etsivän nuorisotyön peruseriaatteisiin kuuluu se, että nuori voi omaehtoisesti valita toiminnan tapahtumapaikan ja -ajan. Nuorten tavoittaminen voi olla sovitusta aikatauluista huolimatta vaikeaa. On tavoite ja saavutus sinänsä, jos nuoren kanssa päästään vuorovaikutustilanteeseen. (Juvonen 2010, 78,81.)

Kunnissa toteutetaan erilaisia etsivän nuorisotyön toimintamalleja. Niissä on, erilaisista nimityksistä huolimatta, samat periaatteet, tavoitteet ja työtavat. Kunnat voivat toteuttaa etsivää nuorisotyötä yksin tai yhdessä toisten kuntien kanssa. Kunta päättää palvelun toteuttamisesta, mikä voidaan hankkia myös nuorten palveluja tarjoavalta yhteisöltä toimeksiantosopimuksella. (Lybeck & Walldén 2011, 45.) Utajärven kunta on asettanut jo vuosien ajan tavoitteen, että jokaisella peruskoulusta valmistuvalla nuorella on oltava joko jatkokoulutuspaikka tai he ovat mukana jossakin muussa koulutustoiminnassa. Tähän pyritään vastaamaan erityisesti etsivän nuorisotyön keinoin. (Etsivä nuorisotyö 2014, 2.)

Utajärven etsivä nuorisotyö aloitti toimintansa kesäkuussa 2012 kunnan hakiessa rahoitusta opetus- ja kulttuuriministeriöltä etsivän nuorisotyöntekijän palkkaamiseen. Etsivän nuorisotyöntekijän työnkuvaan kuuluu niiden nuorien auttaminen, jotka ovat vaarassa jäädä koulutuksen, työn tai muun palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Utajärven etsivän nuorisotyön avulla pyritään tukemaan nuorten omaa aktiivisuutta ja osallisuutta oman tien löytämisessä, sekä vastaamaan nuorisotakuun toteutumiseen. Utajärven etsivä nuorisotyö kartoittaa nuorten alle 29-vuotiaiden palveluiden tarvetta ja suunnittelee ennaltaehkäiseviä työmenetelmiä sekä asiakastyötä nuorten parissa. (Etsivä nuorisotyö 2014, 1–3.)

Utajärven kunnassa nuoria ohjataan heidän tarpeidensa perusteella ja verkostoa luodaan sen mukaisesti. Etsivä nuorisotyö toimii tiiviissä yhteistyössä ammattiopisto Luovin ja Oulun seudun ammattiopiston Muhoksen yksikön sekä Utajärven peruskoulun ja lukion kanssa. Etsivä nuorisotyöntekijä on tarvittaessa mukana nuorten pääsykokeissa ja oppilaitokseen tutustumisessa ennen

opintojen alkua. Utajärven etsivän nuorisotyöntekijän toimipiste sijaitsee Hyvinvointitalolla, jossa on myös nuorten työpaja. Yhteistyötä tehdään laajasti Hyvinvointitalon henkilökunnan kanssa ja etsivällä nuorisotyöntekijällä on työpari, joka toimii myös nuorten työpajaohjaajana. (Etsivä nuorisotyö 2014, 2.)

Toimintasuunnitelmissa on linjattu Utajärven etsivän nuorisotyön periaatteita, joita ovat tavoitteellisuus, luottamuksellisuus, usko nuoren omiin vahvuuksiin, matalan kynnyksen palvelut, vapaaehtoisuus sekä vastuullisuus, jolla tarkoitetaan jokaisen omaa vastuuta elämästään. Etsivän nuorisotyöntekijän työ on jaettu asiakas- ja kehittämistyöhön. Asiakastyöhön kuuluu yksilöllistä ohjausta nuorille itsenäistymiseen ja elämänhallintaan liittyvissä asioissa, kuten omaan asuntoon muuttamisessa, opiskelupaikkaan hakeutumisessa sekä työhön että työkokeiluun liittyvissä asioissa. Kehittämistyön tavoitteena on muun muassa selvittää alle 29-vuotiaiden nuorten palvelutarpeen tilanne syrjäytymisvaarassa olevien osalta. Arviointi toteutetaan siten, että joka vuosi tehdään laatuvaastuuraportit, jotka käsitellään johdonkatselmuksessa. Palautteen kerääminen on ympärivuotista ja sen käsittely on säännöllisissä tiimikokouksissa esimiehen johtamana. Palautteen ja arvioinnin kautta kehitetään toimintaa ja saapuneeseen asiakaspalautteeseen vastataan määritellyn ajan puitteissa. (Etsivä nuorisotyö 2014, 2–3, Etsivä nuorisotyö 2015, 4-5)

4 NUORTEN TYÖPAJATOIMINTA

Nuorten työpajatoiminnalla tarkoitetaan sellaisia sosiaalisia yhteisöjä, joissa työskentelyn ja siihen liittyvien ohjaus- ja valmennuspalvelujen avulla pyritään parantamaan syrjäytymisvaarassa olevien tai pitkään työttömänä olleiden nuorten valmiuksia hakeutua koulutukseen, työhön tai yrittäjäksi (Komonen 2007, 445). Nuorten työpajatoiminta on määritelty nuorisolain 7§:ssä ja se kuuluu kunnan nuorisotyön tavoitteellisiin peruspalveluihin. Nuorisolaissa on mainittu myös nuorten sosiaalinen vahvistaminen, mikä toteutuu hyvin nuorten työpajatoiminnan sisällössä. (Nuorisolaki 693/2010 1:1 §, 3:7 § ; Walldén 2009, 113.)

Ensimmäinen nuorten työpaja perustettiin Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen toimesta vuonna 1983. Pajatoiminta kohdistui alusta alkaen niihin nuoriin, jotka olivat työttömiä tai joilta puuttui ammatillinen koulutus. Toiminnalla pyrittiin puuttumaan nuorison syrjäytymisongelmiin. Nuorten työpajatoiminta yleistyi 1980-luvun lopussa ja sen tavoitteissa onnistuttiin pääsääntöisesti hyvin. Toiminta laajeni eri puolille Suomea nuorten työpajojen onnistumisten ja 1990-luvun alun laman myötä. Nuorten työpajatoiminta vakiintui keskeiseksi nuoriin kohdistuvaksi työvoimapolitiittiseksi toimeksi 1990-luvun aikana. Kun 1990-luvun lopussa nuorisotyöttömyys laski rajusti ja asiakasryhmä laajeni, alettiin puhua yleisesti työpajatoiminnasta. Ohjauksen rinnalle otettiin käyttöön termi valmennus, koska haluttiin korostaa toiminnan pidempiaikaista prosessia ja asiakkaiden yksilöllisiä tavoitteita. Toiminta ammatillistui 2000-luvun alussa ja henkilökunnan koulutuksen vaatimustaso kasvoi. (Marniemi, Pekkala & Virtanen 2004, 6–8. Viitattu 20.9.2014)

Valmentaminen on työpajan perustehtävä ja sen välineenä käytetään työtä. Työpaja on toimintaympäristönä joustavan valmennuksen, toiminnan, työn ja oppimisen ympäristö. (Hämäläinen & Palo 2014, 11–12.) Utajärven kunnan Hyvinvointitaloa käytetään ensisijaisesti nuorten työpajatoiminnan sekä kuntouttavan työtoiminnan tilana, mutta se on myös kaikkien kuntalaisten

matalan kynnyksen kohtaamispaikka (Toimintakertomus 2013, 1). Kuntouttava työtoiminta on lain mukaan kunnan organisoimaa toimintaa, jolla tavoitellaan henkilön elämänhallinnan ja työllistymisen parantamista. Palvelua järjestävän tai toteuttavan tahon sekä asiakkaan välille ei muodostu virka- tai työsuhdetta. (Laki kuntouttavasta työtoiminnasta 2 § 2001/189.)

Vuoden 2015 Utajärven nuorten työpajan tavoitteena on, että kaikille alle 29-vuotiaille nuorille, jotka ovat koulutuksen tai työelämän ulkopuolella, tarjotaan työpajatoimintaa. Tavoitteisiin kuuluu myös, että kaikki pajajaksolle osallistuneet nuoret suorittavat jakson loppuun, mikäli he eivät työllisty tai lähde opiskelemaan pajajakson aikana. Kaikilla nuorilla, jotka ovat suorittaneet jakson, tulisi olla toteutuvissa oleva jatkosuunnitelma koulutukseen tai työelämään liittyen. (Työllistämissuunnitelma 2015, 10- 11.)

Utajärven nuorille tehdään työ- ja elinkeinotoimiston asiantuntijoiden sekä sosiaalityöntekijöiden toimesta joko työllistymis- tai aktivointisuunnitelma, missä työpajatoiminta määritetään toimenpiteeksi. Jos tarvetta on, nuori ohjataan kuntouttavaan työtoimintaan. Nuoren suunnitelmaan sisältyvät aikataulut, tavoitteet ja toiminnan sisältö. Työpajatoiminta toteutetaan yhteistyönä nuoren yhteistyöverkoston sekä työpajaohjaajan välillä. Jakson alussa nuorelle tehdään kahdenkeskinen tulohaastattelu tai -keskustelu, jonka avulla nuoren tilannetta kartoitetaan kattavammin. Haastattelun avulla pyritään luomaan heti alusta asti toimiva yhteys ohjaajan ja nuoren välille sekä kartoittamaan laajemmin nuoren tilanne ja tulevaisuuden tavoitteet, yhdessä nuoren kanssa. Nuoren kiinnostuksen kohteet ja kunnan eri tahojen mahdollisuudet määrittelevät kuntouttavan työtoiminnan tai työkokeilun toteutuksen. (Utajärven nuorten työpajatoiminnan toiminta- ja kehittämissuunnitelma 2014, 5.)

Nuorten työpajatoimintaa toteutetaan Utajärvellä seinättömänä valmennuksena. Nuorelle tehdään työpajasopimus vain, jos nuoren elämäntilanne sitä vaatii. Muuten ohjaajat pyrkivät tekemään suoraa yhteistyötä alueen yritysten kanssa, kartoittamalla ja neuvottelemalla nuorten työmahdollisuuksista yrityksissä. (Työllistämissuunnitelma 2014, 11.) Seinättömällä valmennuksella tarkoitetaan työpaikalla toteutuvaa työssäoppimisjaksoa, jossa työpaikalla on nimetty

vastaava työntekijä tai työpaikkaohjaaja, joka ohjaa nuorta. Työpajatoiminnan ohjaaja toimii työhönvalmentajana ja tukee sekä nuorta että työpaikkaohjaajaa työssäoppimisjakson aikana. Työpaikkaohjaaja ja työhönvalmentaja tekevät saumatonta yhteistyötä nuoren työssä onnistumisen eteen. (Hedemäki 2013, 20. Viitattu 12.9.2014.)

Utajärven työpajatoiminnassa käytettäviä menetelmiä ovat työvalmennus ja -kokeilu. Nuoren edellytykset määrittävät sen, toteutetaanko työvalmennusta yksilö- vai ryhmätyövalmennuksena. Työvalmennukseen voidaan sisällyttää myös muuta valmennusta kurssien ja koulutuksien muodossa. Työvalmennuksessa painotetaan työelämätavoitteellisuutta, opiskelu- ja ammattitukemista sekä muuta työllistymistä tai kuntoutusta tukevaa toimintaa. Työvalmennus järjestetään työpaikassa, joka vastaa parhaiten nuoren tilanteeseen. Utajärven kunnan eri yhdistykset, yritykset ja yksiköt toimivat työvalmennuspaikkoina, joissa nuoret tekevät avustavia työtehtäviä. Nuoret saavat työpajatoiminnassa lisäksi ohjausta elämänhallintaansa sekä työ- ja arkielämän taitoihin ja tietoihin. Nuorten asiakaspalvelutaitoja kehitetään ja nuoria opastetaan tiedonhaussa sekä atk-ohjelmien käytössä. Heidät voidaan tarvittaessa ohjata täydentäviin tai muihin vastaaviin palveluihin. Opiskelu-, työkokeilu- tai työpaikkaa haetaan yhdessä nuoren kanssa ja heitä tuetaan niissä pysymisessä. Nuoren tarpeiden mukaan hänen tukemisensa jatkuu myös työpajatoimintajakson jälkeen. (Utajärven nuorten työpajatoiminnan toiminta- ja kehittämissuunnitelma 2014, 5–7.)

Vuoden 2014 lopussa Utajärven nuorten työpajalla otettiin käyttöön Party-ohjelma, joka on opetus- ja kulttuuriministeriön hyväksymä ja rahoittama tilastointijärjestelmä. Järjestelmään raportoidaan erilaisia tietoja kuten valmennusjakson kesto ja valmentautujan sijoittuminen työpajajakson jälkeen. Asiakasseurannan raportointi tapahtuu siten, että tiedot eivät sisällä tunnistettavia tietoja, jolloin noudatetaan henkilölakia. (Utajärven nuorten työpajatoiminnan toiminta- ja kehittämissuunnitelma 2015, 7.)

5 TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

5.1 Tutkimuksen tarkoitus, tavoitteet ja tutkimustehtävät

Tutkimuksen tarkoituksena on kuvailla utajärveläisten nuorten kokemuksia kunnan etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Tavoitteena on hankkia kokemustietoa niiltä utajärveläisiltä nuorilta, joilla on omakohtaista kokemusta sekä Utajärven etsivästä nuorisotyöstä että nuorten työpajatoiminnasta. Tutkimustehtävä on:

Millaisia kokemuksia utajärveläisillä nuorilla on Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja työpajatoiminnasta?

Tutkimuksen hyöty sosiaalialan kehittymisen kannalta on selkeä. Tutkimuksen myötä nuoret pystyvät perusteellisesti tuomaan esille kokemuksiaan Utajärven etsivästä nuorisotyöstä ja työpajatoiminnasta. Utajärven nuorten osallisuuden toteutuminen mahdollistuu tämän tutkimuksen avulla ja heidän arvokas kokemustietonsa etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta tulee esille. Tämän lisäksi Utajärven kunta saa tietoa etsivästä nuorisotyöstään ja työpajatoiminnastaan, jolloin kunta pystyy muun muassa refleктоimaan palveluiden nykytilaa ja tulevaisuutta.

Keskeistä tutkimuksessa on palvelujärjestelmän tunteminen, sillä Utajärven etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta on osattava nähdä osana nuoria tukevia muita palveluita. Oppimistavoitteena on teoreettisen tiedon kartuttaminen tutkittaessa palvelujärjestelmän toteutumista Utajärven etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa. Nuorisotakuun tunteminen on myös tärkeää, sillä nuorisotakuu vaikuttaa tutkimuksen kohteena olevien nuorten toimintojen taustalla. Koska tutkimuksella pyritään ehkäisemään nuorten huono-osaisuutta ja syrjäytyneisyyttä sekä ottamaan huomioon nuoruuteen liittyvä erityisyys, oppimistavoitteena on myös edistää sosiaalialan eettistä osaamista. Tutkimuksessa painottuvat näin ollen sosiaalialan

palvelujärjestelmän osaamisen ja sosiaalialan eettisen osaamisen kompetenssit. (Mäkinen ym. 2009, 17–19.)

5.2 Tutkimuksen metodologiset lähtökohdat

Kyseessä on laadullinen tutkimus, sillä tavoitteena on kuvata ja ymmärtää nuorten yksilöllisiä eli subjektiivisia kokemuksia. Kokemus on aina ainutlaatuinen ja omakohtainen tapahtuma, joka on sidottu muun muassa aikaan ja paikkaan. Tieteellisen tutkimuksen kannalta tutkittavan subjektiivisuuden säilyminen koko tutkimuksen ajan on tärkeää. (Suorsa 2011, 174–175.) Kvalitatiivista tutkimusta käyttämällä voimme mahdollistaa tilanteen, jossa nuoret pääsevät kertomaan kokemuksistaan laajasti, jolloin voidaan odottaa saavutettavan syvällistä ja yksityiskohtaista tietoa. Saatua tietoa voidaan soveltaa suoraan toiminnan arviointiin ja kehittämiseen.

Laadullisessa tutkimuksessa keskiössä on ihminen, jolta kerättävä tieto hankitaan. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2007, 157, 160). Laadullisessa tutkimuksessa on tyypillistä keskittyä usein melko pieniin määriin tapauksia ja analysoida niitä mahdollisimman tarkasti. Käsittelemisen kattavuus eli laatu on aineiston tieteellisyyden kriteeri, ei aineiston määrä. (Eskola & Suoranta 2005, 18.) Etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan palvelujärjestelmän läpikäyneiden utajärveläisten nuorten kokemuksia ei voida laadullista tutkimusta käytettäessä yleistää.

5.3 Tutkimusmenetelmä

Kun kyseessä on laadullisen aineiston hankinta, käytetään Suomessa todennäköisesti yleisimmin haastattelumenetelmää. Haastattelun avulla pyritään saamaan selville henkilön mielessä olevia tiettyjä teemoja ja asioita. Haastattelun voidaan ajatella olevan eräänlaista keskustelua, joka on lähtöisin tutkijan aloitteesta ja jota tutkija johdattelee. Haastattelussa on kyse aina vuorovaikutuksellista tapahtumasta, jossa molemmat osapuolet ovat

vaikuttamassa toinen toisiinsa. Koska normaalit sosiaaliset, fyysiset ja kommunikatiiviset asiat ovat vaikuttamassa haastattelutilanteeseen, on kyseessä osa normaalia elämää tapahtuvasta kanssakäymisestä. (Eskola & Suoranta 2005, 85.)

Tutkimusmenetelmänä tässä tutkimuksessa käytetään yhtä laadullisen tutkimuksen haastattelumenetelmistä, teemahaastattelua, koska tutkimuksen avulla halutaan hankkia Utajärven nuorten laaja-alaisia kokemuksia etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta. Teemahaastattelu on välimuoto avoimesta haastattelusta ja lomakehaastattelusta. Tyypillistä on, että tutkija on tietoinen haastattelun tema-alueista eli aihepiireistä. Kysymyksiä ei ole tarkkaan muotoiltu eikä järjestetty. (Hirsjärvi ym. 2007, 203.)

Haastattelija pitää huolen siitä, että kaikki ennakkoon päätetyt teemat käydään lävitse, mutta haastattelusta riippuen teemojen laajuus ja järjestys vaihtelevat. Haastattelija ei ole laatinut etukäteen valmiita kysymyksiä, vaan hänellä on tukilista käsiteltävistä teemoista. (Eskola & Suoranta 2005, 86.) On tärkeää, että utajärveläisten nuorten kanssa päästään mahdollisimman luontevaan ja rentoon ilmapiiriin, jotta haastateltavat nuoret voivat kertoa kokemuksistaan vapautuneesti ja avoimesti. Haastattelu täytyy lisäksi perustella tarpeeksi hyvin, mikä tarkoittaa, että haastattelun tausta ja tarkoitusperä on kerrottava nuorelle mahdollisimman tarkkaan.

Tämän tutkimuksen teemat liittyvät Utajärven nuorten saamaan tukeen etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa, heidän oman toiminnan merkitykseen asiakkuuden aikana ja asiakkuuden tuomiin muutoksiin asiakkuuden päättyessä. Utajärven nuoria haastateltaessa käytetään tukilistaa tutkittavina olevista taustateemoista, jotka perustuvat tietoperustaan (liite 1). Tärkeää on, että nuorten kanssa käydään lävitse kaikki käsiteltävät teemat mahdollisimman avoimesti, ilman voimakasta johdattelua. Teemahaastattelun käyttäminen vaatii tutkimuksen toteuttajilta huolellista valmistelua ja syvällistä aiheeseen perehtymistä. Jos keskustelua ei tahdo syntyä, on tärkeää, että haastattelijoilla on tarpeeksi tarkentavia, mutta silti riittävän avoimia kysymyksiä

mietittynä. Jos nuori kokee kysymykset liian epämääräisinä ja yleistajuisina, vastaukset voivat jäädä lyhyiksi ja pinnallisiksi.

5.4 Aineiston keruu ja tutkimuksen osallistujat

Tutkimukseen osallistujina olivat 15–28 -vuotiaat utajärveläiset nuoret, jotka olivat osallistuneet sekä Utajärven etsivään nuorisotyöhön että nuorten työpajatoimintaan. Haastateltavilla nuorilla oli oltava kokemus molemmista palveluista, koska tavoitteena oli saada nuorten tuottamaa tietoa kummastakin palvelusta. Tutkimuksen ikärajaus on sama kuin Utajärven etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan nuorilla, jotka ovat asiakkaana (Toimintakertomus 2012). Laadullisessa tutkimuksessa aineiston kokoa, edustavuutta ja yleistettävyyttä on tarkasteltava ensisijaisesti kyseisen tutkimusmenetelmän teoreettisista lähtökohdista eli tutkittavista teemoista. (Eskola & Suoranta 2005, 60–61).

Haastateltavat nuoret saatiin Utajärven kunnan etsivän nuorisotyöntekijän ja työpajaohjaajan avulla. Työntekijät valitsivat nuoret tutkijoiden antamien kriteereiden perusteella ja ottavat yhteyttä nuoriin, jonka jälkeen he sopivat haastatteluajankohdan nuorten ja tutkijoiden välille. Haastattelut toteutettiin pääosin Utajärven Hyvinvointitalon tiloissa. Tilan valitseminen perustui muun muassa siihen, että nuorten halukkuus tutkimukseen osallistumiseksi haluttiin saada mahdollisimman suureksi.

Haastateltavia oli yhteensä kymmenen, johon sisältyi myös yksi testihaastateltava. Molemmat tutkijat osallistuivat joka haastatteluun ja nuoret haastateltiin yksitellen. Testihaastattelu toteutettiin Skype-yhteydellä, koska haastateltava asui muualla Suomessa. Testihaastattelun avulla haluttiin testata teemahaastattelurunkoa ja harjoitella haastattelun läpikäymistä. Tutkijat päättivät sisällyttää testihaastattelun mukaan aineistoon, koska teemahaastattelurunko säilyi samanlaisena testihaastattelun jälkeenkin. Haastattelut toteutettiin vuoden 2014 marras-joulukuussa. Kahdeksan haastatteluista toteutui Utajärven Hyvinvointitalolla. Viimeinen eli kymmenes

haastattelu hoidettiin puhelimitse nuoren aikataulusyistä johtuvien seikkojen vuoksi. Haastattelujen ilmapiiri vaihteli nuoresta riippuen. Moni nuorista jännitti haastattelutilannetta, jolloin he keskustelivat lyhytsanaisemmin. Näiden nuorten kohdalla tukilistan käyttö oli oleellista. Haastattelut kestivät keskimäärin 10 minuuttia, mutta testihaastattelu kesti teknisten ongelmien vuoksi vajaan tunnin.

Haastattelut tallennettiin nauhurilla, minkä jälkeen tallenteet aluksi litteroitiin tekstinkäsittelyohjelmalla, jonka jälkeen ne tulostettiin analyysia varten. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 50 sivua. Suorien päätelmien tekeminen nauhoista on epätavallisempaa kuin aineiston litteroiminen ja usein onkin järkevää kirjoittaa tallennettu aineisto puhtaaksi aineiston analyysia varten (Hirsjärvi ym. 2007, 217).

5.5 Aineiston analyysi

Utajärven nuorten haastatteluista saatu aineisto analysoitiin teemoittelua käyttäen. Kun analyysivaiheessa halutaan tarkastella aineistosta nousevia aiheita, jotka yhdistävät haastateltavia, puhutaan teemoittelusta. Teemahaastatteluun määritellyt lähtökohtateemat saattavat toimia pohjana teemoittelussa, mutta analyysivaiheessa voi ilmetä myös muita mielenkiintoisia teemoja. (Hirsjärvi & Hurme 2004, 173.) Utajärven nuorten kokemusten voidaan ajatella tuovan esiin sellaista tietoa, jota ei ennakkoon tiedetty, ja jota voidaan hyödyntää myöhemmin tutkimuksessa. Analyysin avulla syvennyttään nuorten esiin tuomiin asioihin.

Teemoittelua on hyvä käyttää erityisesti silloin, kun tutkimuksen tarkoituksena on löytää ratkaisu johonkin käytännölliseen ongelmaan. Tutkimusongelmaa avaavia teemoja lähdetään nostamaan esiin hankitusta aineistosta. Laadullisen aineiston analysointi aloitetaan yleensä teemoittelua käyttäen, josta voidaan jatkaa myös muihin analyysimenetelmiin, kuten tyypittelyyn. Eri teemojen ilmenemistä ja esiintymistä voidaan tämän jälkeen lähteä vertailemaan aineistossa. Keskeiset aiheet on mahdollista poimia esiin ja esittää kysymyksenasettelut erilaisena kokoelmana. On kuitenkin pyrittävä löytämään

ja erittelemään tekstistä olennaiset aiheet, joihin tutkimusongelma liittyy. Teemoittelua käytettäessä onkin varottava luomasta peräkkäisiä sitaattikokoelmia, koska niiden perusteella on vaikeaa tehdä pitkälle meneviä johtopäätöksiä ja syväanalyysia. (Eskola & Suoranta 2005, 174–175, 178–179).

Tässä tutkimuksessa aineiston analyysi muodostui ennakkoon asetettujen teemojen mukaan, koska tutkimuksen aineistosta löytyi helposti teemojen mukaiset luokittelut. Esimerkiksi Utajärven nuorten saamaan tukeen liittyvä teema oli helposti löydettävissä litteroidusta aineistosta, koska nuoret kertoivat asiasta tuodessaan esille kokemuksiaan. Tuen saantiin liittyvä teema tuli aineistossa vahvemmin ilmi kuin teemat, jotka liittyvät omaan toimintaan ja asiakkuuden tuomaan muutokseen.

5.6 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullisessa tutkimuksessa luotettavuus syntyy tutkimuksen eri vaiheissa, joihin sisältyvät tutkijan oma oppiminen ja reflektointi. Tutkijan omien valintojen tarkastelu, sekä tutkimusta ohjaavien sääntöjen tuntemus kuuluvat hyvään tutkimuskäytäntöön ja ne tukevat luotettavuutta. Luotettavuus tulee ilmi myös tutkimuksen tavoitteiden yhteydessä ja haastattelutilanteen oikeanlaisessa toteuttamisessa. Tutkimuksen tavoitteena tulee pitää sitä, että tutkimus kuvastaa mahdollisimman hyvin tutkittavien käsityksiä ja heidän kokemusmaailmaansa. Haastattelutapa, jota tutkimuksessa käytettiin, antoi mahdollisuuden tuoda tutkittavien eli tässä tapauksessa utajärveläisten nuorten ääni kuuluviin. Haastattelutilanne on aina yksilöllinen ja tutkijan tulee olla valmistautunut haastattelutilanteeseen. Tutkijan täytyy osata tehdä tarvittaessa nopeita ratkaisuja mahdollisimman laajan tiedon saamista varten. (Aaltio & Puusa 2011, 157, 161.)

Laadullisen tutkimuksen luotettavuus rakentuu johdonmukaisella ja perusteellisella tavalla toteutettavalla raportoinnilla. Mahdollisimman tarkka raportointi tutkimuksen toteuttamisesta parantaa huomattavasti kvalitatiivisen tutkimuksen reliabiliteettia. Jos tutkija pystyy selostamaan tarkkaan tutkimuksen

toteuttamisvaiheet, parantaa se laadullisen tutkimuksen luotettavuutta. Kaikki olosuhteet, jotka liittyvät aineiston tuottamiseen, tulisi kertoa totuudenmukaisesti ja selkeästi. (Hirsjärvi ym. 2007, 226–227.) Tässä tutkimuksessa esimerkiksi aineiston analyysivaiheessa ei ilmennyt suurempia ongelmia ja ennakkoon määritellyt lähtökohtateemat sopivat analyysin tekemiseen.

Luotettavuuden parantamiseksi on tärkeää tuoda rehellisesti ja tasapuolisesti esille utajärveläisten nuorten kokemukset. Tutkimuksen luotettavuutta varmennetaan selostamalla mahdollisimman tarkkaan eri toteutusvaiheet ja tutkimuksessa ilmenneet mahdolliset ongelmakohdat. Jos Utajärven kunnan toimintoihin kohdistuu kritiikkiä, on se pystyttävä julkistamaan tutkimustuloksissa yhtä lailla kuin myönteiset asiat. Tärkeää on, että kaikki ilmenneet näkökulmat tuodaan esille mahdollisimman tasapuolisesti ja -arvoisesti.

Sosiaaliset vuorovaikutustaidot ja niihin liittyvät haasteet tulivat selkeästi esille haastatteluja toteuttaessa. Osalla nuorista oli selkeästi hankalaa kertoa kokemuksistaan ilman tarkasti asetettuja kysymyksiä, jolloin monet heistä tarvitsivat tarkentavia kysymyksiä kyetäkseen keskustelemaan ja muistelemaan kokemuksiaan paremmin. Osa nuorista osasi puolestaan sanoittaa itseään luontevammin ja vaivattomammin ja he olivatkin sosiaalisilta vuorovaikutustaidoiltaan varmempia, eivätkä he jännittäneet haastattelutilannetta yhtä paljon.

5.7 Tutkimuksen eettisyys

Tutkimuseettinen neuvottelukunta on laatinut ohjeen hyvästä tieteellisestä käytännöstä. Kun tutkimus toteutetaan hyvää tieteellistä käytäntöä noudattaen, on se luotettavaa ja eettisesti hyväksyttävää, myös tulosten osalta. Tutkimuseettikan keskeisiä lähtökohtia tässä tutkimuksessa ovat yleisen huolellisuuden ja tarkkuuden noudattaminen tutkimustyön eri vaiheissa. Hankittaessa tietoa nuorilta on noudatettava eettisesti avointa ja rehellistä toimintatapaa. Tiedonhankinta-, tutkimus- ja arviointimenetelmien tulee olla

eettisesti hyväksyttäviä ja tieteellisten kriteerien mukaisia. Muiden tutkijoiden tuottama tutkimustieto aiheesta on huomioitava asianmukaisella tavalla. Tutkimus voidaan toteuttaa vasta, kun tutkimuslupa on saatu ja osapuolten väliset sopimukset on vahvistettu. Vaikka tutkijat ovat ensisijaisesti itse vastuussa hyvän tieteellisen käytännön noudattamisesta, ohjeistukset koskevat koko tiedeyhteisöä ja kaikkia tutkimukseen liittyviä henkilöitä. (Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012, 6–7. Viitattu 20.10.2014.)

Tutkimuksen toteuttajat sitoutuvat salassapitovelvollisuuteen ja Utajärven kunnan työntekijöitä sitoo vaitiolovelvollisuus, mikä parantaa tutkimuksen eettisyyttä. Tämän lisäksi äänitekopiot poistetaan tietokoneelta tutkimuksen päätyttyä. Tietojen julkistamisen yhteydessä on huolehdittava nuorten anonymiteetistä eli siitä, että vastausten perusteella ei pystytä tunnistamaan haastatteluun osallistunutta nuorta. Utajärven kunta on asukasmäärältään pieni, joten tutkijoiden on taattava haastateltavien tunnistamattomuus; erityisesti siinä tapauksessa, jos vastauksissa ilmenee jotakin arkaluontoista. Tutkijalla tulisi olla tarpeeksi herkkyyttä, jotta hän pystyisi huomioimaan tutkimuksensa ongelmakohdat. (Eskola & Suoranta 2005, 57,59.) Tässä tutkimuksessa ongelmakohdat pyrittiin välttämään ennakoimalla mahdolliset ongelmat, esimerkiksi jättämällä pois sitaatit, jotka olisivat paljastaneet nuoren henkilöllisyyden. Huomionarvioista on kuitenkin se, että työntekijät tiesivät haastatteluihin osallistuvat nuoret, koska he itse hankkivat heidät.

Eettisyys on laajasti määriteltäessä mukana tutkimuksen jokaisessa valinnassa. Tutkija joutuu pohtimaan tekemiensä ratkaisujen kestävyttä ja niiden aiheuttamia seurauksia. (Pohjola 2007, 12.) Nuorisotutkimuksen yhtenä eettisenä kulmakivenä pidetään tutkijan ja nuoren välisen luottamussuhteen aikaansaamista. Nuoren osallistuessa tutkimukseen täytyy tutkijan huolehtia, että nuorelle ei koidu vahinkoa osallistumisesta tai tutkimustulosten julkaisemisesta. (Lagström, Pösö, Rutanen & Vehkalahti 2010, 16.)

Tämän tutkimuksen yhtenä lähtökohdista on nuoren ihmisarvon kunnioittaminen. Jokaisella nuorella on oltava mahdollisuus päättää, haluaako hän osallistua tutkimukseen vai ei. Heille on myös kerrottava haastatteluun

sisältyvistä mahdollisista riskeistä. Rehellinen toiminta on yksi eettisistä perusedellytyksistä tutkimuksessa. (Hirsjärvi ym. 2007, 25.) Haastatteluun osallistuvilla nuorilla saattaa olla huonoja kokemuksia aikuisten ja viranomaisten kanssa toimimisesta, joten tutkijoiden on oltava hienovaraisia nuoria haastatellessaan. Tutkijoiden omat ennakkoluulot eivät saa vaikuttaa tutkimuksen toteuttamisessa ja nuori on kohdattava tasaveroisena ihmisenä.

Kaikilla nuorilla oli ollut jonkinlainen ennakkotieto tutkimuksen aihepiiristä ja tavoitteista, mutta toiset heistä olivat saaneet ennakkoon enemmän tietoa etsivältä nuorisotyöntekijältä ja nuorten työpajaohjaajalta haastattelun tarkoituksesta ja tavoitteista.

6 UTAJÄRVEN NUORTEN KOKEMUKSIA ETSIVÄSTÄ NUORISOTYÖSTÄ JA NUORTEN TYÖPAJATOIMINNASTA

Haastatteluun osallistuneet utajärveläiset nuoret olivat kokeneet etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan, ja ylipäänsä Hyvinvointitalon, ilmapiirin hyväksyvänä ja heidät huomioivana. Nuorten yksilökohtaiset lähtökohdat ja henkilökohtaiset asiat oli otettu hyvin huomioon nuorten kanssa toimittaessa, esimerkiksi nuorten sosiaalisten tilanteiden haasteissa. Nuorten arvostus etsivää nuorisotyötä ja nuorten työpajatoimintaa oli selkeästi havaittavissa ja osa nuorista toi kiitollisuudentuntoaan esille hyvin vahvasti. Yksi nuorista kertoi positiivisten mielikuvien nousevan esille, jos joku mainitsee hänelle Utajärven Hyvinvointitalon ja siihen liittyvät etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan. Hyvinvointitalo koettiin nuorten kertomana paikkana, jossa nuoresta ja hänen elämäntilanteestaan välitettiin oikeasti ja heitä haluttiin aidosti auttaa.

Nuorille annettiin alussa tarpeeksi aikaa miettiä omaa elämäntilannettaan ja omia tulevaisuuden suunnitelmiaan. Haastattelussa ilmeni nuorten näköalattomuus ja epävarmuus tulevaisuuttaan sekä ammatinvalintaansa kohtaan. Tuloksissa ilmeni myös nuorten realistinen suhtautuminen omiin työllistymismahdollisuuksiin ja niihin liittyviin koulutusvaatimuksiin. Nuoret olivat kokeneet asiakkuuden tuoneen selkeää apua ja muutosta omaan elämään.

6.1 Kokemukset saadusta tuesta

Etsivässä nuorisotyössä ja nuorten työpajatoiminnassa mukana olleet nuoret kokivat saaneensa apua tarvitsemiinsa asioihin ja monet heistä kertoivat yhteydenpidon toimineen etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan kanssa.

”...että oon saanu, niinkö, sitä apua, mitä oon halunnu ja apua sellasiin asioihin, mihin oon ite kokenu, että tarviin apua...”

Nuoret kertoivat ottaneensa itse alussa suoraan yhteyttä Hyvinvointitaloon saadakseen tietoa tai apua työharjoittelupaikan löytämiseksi ja saamiseksi. Työntekijät olivat olleet puhelimitse aktiivisesti yhteydessä nuoriin ja kyselleet sen hetkistä tilannetta, niin arjen sujuvuuden kuin koulu- ja työtilanteen osalta. Nuoret olivat kokeneet tuen olleen sisällöltään oikeanlaista ja sitä oli ollut riittävästi. Nuoria oli tuettu ja rohkaistu muun muassa koulutuspaikan hakemisessa, Kelan asiakirjojen täyttämässä ja työharjoittelupaikkojen etsimisessä. Yhteishakujen ollessa käynnissä työntekijät olivat auttaneet nuoria miettimään eri hakuvaihtoehtoja ja avustaneet myös itse hakuprosessissa.

Työntekijät olivat tiedottaneet nuoren tilanteeseen sopivista tapahtumista ja toiminnoista sekä he olivat tukeneet nuoria urasuunnittelussa. Nuorten kanssa oli mietitty eri ammatteja ja koulutusvaihtoehtoja yhteishakua ajatellen, mutta eri mahdollisuuksia oli pohdittu koko asiakkuuden aikana. Yhteistyötä oli tehty muun muassa Omapolku -projektin kanssa, minkä toiminta keskittyi nuorten uraohjaukseen ja neuvontaan. Nuorten omatoimisuutta ja aktiivisuutta oli myös tuettu vastuuttamalla heitä erilaisin tehtävin ja pestein. Nuoret kertoivat työntekijöiden ohjanneen heidät tarvittaessa muihin palveluihin ja selvittäneen muuta palvelun tarvetta yhteistyötahojen kanssa. Työntekijät olivat siis käyttäneet palveluohjauksen keinoja nuorten tilanteen edistämiseksi, jos he eivät itse tieneet asiasta enempää tai eivät sillä hetkellä ehtineet tarjota laajemmin apuaan.

Nuoret olivat kokeneet saaneensa tukea myös erilaisten toiminnallisten päivien ja retkien muodossa. Työntekijät olivat muun muassa vierailleet nuorten kanssa Ouluhallin Eteenpäin -messuilla sekä käyneet yhdessä syömässä kaupungilla. Yhteinen toimiminen oli koettu todella tärkeäksi ja ne olivat tuoneetkin vaihtelua omaan arkeen sekä samalla "avartaneet mieliä". Yhdessä toteutetut retket olivat olleet merkityksellisiä ja ne olivat yhdistäneet toiminnassa mukana olleita nuoria. Retkien lomassa oli keskitytty myös erilaisiin teemoihin, kuten arjen hallintaan ja raha-asioiden hoitamiseen. Nuoret kertoivat osallistuneensa erilaisiin liikunnallisiin aktiviteetteihin, kuten sählyyn, jota oli käyty pelaamassa yhdessä.

Haastatellut nuoret kertoivat saaneensa kaiken kaikkiaan kokonaisvaltaista tukea arjen strukturissa. Nuoret olivat esimerkiksi saaneet tarvitessaan kyydin Ouluun tai kouluun, jos heillä ei sillä hetkellä ollut mahdollisuutta tai kykyä liikkua julkisella liikennevälineellä. Jos työntekijät itse eivät olleet voineet tai ehtineet kuljettaa nuorta, olivat he saaneet kyydin järjestettyä jollakin tavalla. Etsivä nuorisotyöntekijä ja nuorten työpajaohjaaja olivat tarjonneet monipuolista apua myös Hyvinvointitalon ulkopuolisissa asioissa. Nuori kertoi saaneensa tukea tekstinkäsittelytaitoihinsa sekä tutkintonsa lopputyön viimeistelyyn ja tarkistukseen.

Nuoret olivat kokeneet tuen määrän jossakin määrin liiallisena, sillä heidän mielestään ohjaajat olivat olleet yhteydessä puhelimitse liiankin tiiviisti. Nuori kertoi tunteneensa sitä, että työntekijät eivät täysin luottaneet hänen kykyihinsä toimia työkokeilussa tai muussa vastaavassa toiminnassa. Toinen nuori puolestaan pohti sitä, liittyikö tunne liiallisesta yhteydenpidosta siihen, kun häntä oli yritetty saada miettimään koulutusvaihtoehtoja perusteellisemmin. Asian ilmi tuonut nuori itse koki tällä hetkellä kouluttautumisen melko epämiellyttävänä asiana. Tukeminen oli koettu kuitenkin lähes poikkeuksetta hyvänä ja tarpeellisena asiana. Nuoret kokivat selkeästi, että heidän oma elämäntilanteensa olisi voinut hyvin erilainen, jos heitä ei olisi tuettu eri asioissa.

Myös sitä oli arvostettu työntekijöissä, että he olivat olleet tarpeeksi joustavia ja ymmärtäneet nuorten elämäntilannetta ylipäänsä. Nuori kertoi elämäntilanteessaan vaikuttavasta asiasta, joka aiheutti välillä sitä, että hänen piti muuttaa sovittuja tapaamisaikoja työntekijöiden kanssa. Nuori kiitteli ymmärrystä ja tukea, jota hän oli saanut tilanteeseensa. Hän oli kokenut, että häntä oli tuettu hyvin siitä huolimatta, että hän ei aina pystynyt, itsestään riippumattomista syistä johtuen, saapumaan suunniteltuihin tapaamisiin. Myös sosiaalisten tilanteiden pelkoon oli saatu tukea ja kannustusta.

6.2 Kokemukset omasta toimimisesta

Vaikka nuoret olivat saaneet monipuolista apua ja tukea työntekijöiltä, olivat he kokeneet oman motivaationsa ja toimintansa olleen isossa roolissa

asiakkuutensa aikana. Nuoret kertoivat ohjaajien olleen isona apuna ohjaamisen ja neuvonnan kautta, mutta että he itse olivat olleet viime kädessä vastuussa toiminnastaan ja tilanteensa edistämisestä. Tämä oli ymmärretty lähes poikkeuksetta. Nuorille annetun tuen määrä ja laatu olivat nuorten mukaan olleet heidän omien voimavarojensa ja toimintakykyjensä mukaisia. Nuorten oma jaksaminen oli huomioitu ja heitä oli vastuutettu sen mukaan, miten heidän toimintavalmiutensa oli sillä hetkellä koettu. Nuorille olikin annettu monenlaisia vastuutehtäviä muun muassa Hyvinvointitalon lyhyemmissä projekteissa tai yhteishakuprosessissa.

”...moni muukin nuori ihminen, ketkä oli siellä talossa niin tekivät, että laittovat yhteishakuun tota menemään hakemuksii ja näin pois päin nii. Mää sitte lähin itse sitte omatoimisesti siellä...”

Oman toiminnan merkitys ilmeni myös siinä, miten nuoret kertoivat joutuneensa itse miettimään omia mielenkiinnon kohteitaan suhteessa kouluttautumiseen ja työelämään sekä yleensä omaan tulevaisuuteensa. Nuoret toivat esille sen, että koulutus- ja työelämäasioista oli keskusteltu useampaan otteeseen työntekijöiden kanssa. He olivat kokeneet, että heidän viimesijaisella vastuullaan oli ensinnäkin miettiä itseä kiinnostava koulutusohjelma ja toiseksi hakeutua siihen. Nuoret olivat tiedostaneet, että heidän oma motivaationsa koulutusta kohtaan oli tärkeä sitoutumisen ja kiinnittymisen kannalta.

Haastateltavat kertoivat, että työntekijät olivat saattaneet välillä suostutella heitä painokkaammin osallistumaan ja sitoutumaan toimintaan, jos nuoren oma motivaatio oli ollut sillä hetkellä heikompaa tai jos hän ei ollut ”hoksannut kaikkia asioita”. Nuoret kertoivat suoraan, että oma aktiivisuus olisi voinut olla välillä parempaa ja sitä myöten myös oma toimiminen. Aamulla ilmenneet heräämisvaikeudet sekä liiallinen oleskelu tietokoneella olivat olleet muun muassa sellaisia asioita, joissa nuoret olivat kokeneet olleen parantamisen varaa. Nuori oli myös kokenut toisten nuorten työpajaan osallistuneiden aktiivisuuden olleen heikompaa, jolla oli ollut osittain vaikutusta myös omaan toimimiseen ja ”tuloksellisuuteen”. Nuori kertoi motivaationsa olleen korkeammalla asiakkuuden aikana kuin mitä se oli haastatteluhetkellä. Toiminta oli antanut nuoren elämään sisältöä ja tuonut rytmin arkeen.

Haastatteluissa ilmeni myös se, että nuoret olivat sitoutuneet toimintaan siitä huolimatta, vaikka motivaatiotaso oli ollut välillä matalampi. Liikkeelle oli lähdetty ja asioita oli saatu hoidettua sen hetkisen jaksamisen ja halun mukaan. Toiminta oli koettu sen verran mielekkääksi, että kynnyks pois jäämiselle oli ollut monella korkea. Nuoret toivat ilmi, että heidän toimintaansa auttoi se, että he kokivat työntekijät ja ylipäänsä osallistumisensa miellyttävänä asiana.

6.3 Koettu muutos omassa elämäntilanteessa

”Kyllä sillä oli mun omasta mielestä oli niinkö hyvin suuri, suuri vaikutus tuolla niinkö sillä ajalla mitä olin talon sisällä. ...lähemmin tutkailemaan ja mistä mää aloin kiinnostumaan ja mitä mää halusin sitte lopulta lähtä opiskelemaan.”

Haastatelluilla nuorilla oli ollut alkuun epäselvyyttä kiinnostuksen kohteistaan ja olivat kokeneet myöhemmin koulutukseen suhtautumisessaan muutosta. Nuoren kertomuksen mukaan hänen muutoksen moottorina toimi työntekijän kertoma realiteetti kouluttautumattomuuden vaikutuksesta myöhempään elämään. Nuoret kertoivat etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajatoiminnan ohjaajan painottaneen koulutuksen merkitystä suhteessa työllistymiseen ja sitä kautta pidemmän ajan elämänmuutokseen. Nuoret toivat esille ymmärtävänsä kouluttautumisen tärkeyden nyky-yhteiskunnassa selviytymiseen.

Nuoret olivat saaneet työkokeilu-, työharjoittelu- ja palkkatukipaikkoja etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan avulla. Nuori kertoi päässeensä myös kuntouttavaan työtoimintaan työntekijöiden avustuksella. Monen työkokemus oli karttunut, työelämä tietous lisääntynyt ja alan valinta oli selkiytynyt. Konkreettista muutosta oli ollut kouluun hakeutumisessa ja sinne pääsemisessä. Nuori kertoi, että saadulla työkokemuksella ei ollut ollut sinällään suoraa hyötyä myöhemmässä työllistymisessä, mutta hän piti kuitenkin saatua kokemusta hyvin arvokkaana.

Nuoret olivat kokeneet psyykkisten voimavarojensa lisääntyneen ja elämäntilanteensa parantuneen asiakkuuden myötä.

Nuoret ilmaisivat olleensa epävarmoja työn jatkumisesta palkkatuetun jakson päättyessä. He itse olisivat halunneet jatkaa kyseisessä työpaikassa ja olivat kokeneet työskentelynsä positiivisena asiana. Keskusteluissa tuli ilmi myös pohtimista asiakkuuden vaikutuksesta omaan tilanteeseen. Nuoret miettivät, olisivatko asiat olleet samalla tavalla, vaikka he eivät olisi osallistuneetkaan etsivään nuorisotyöhön tai nuorten työpajatoimintaan. Haastateltava pohti muun muassa sitä, että olisiko päässyt hakemaansa koulutukseen myös ilman, että olisi osallistunut etsivään nuorisotyön ja nuorten työpajatoimintaan. Nuorilla oli hankalaa eritellä suoraan osallistumisestaan seuranneita muutoksia omassa elämässään. Osin myös siksi, koska asiakkuus ei ollut vielä heidän kohdallaan täysin päättynyt.

Päihteisiin suhtautumisessa oli tapahtunut muutoksia, sillä nuoret olivat kokeneet osallistumisensa tuoneen positiivisia asioita suhteessa päihteiden käyttöön. Muutosta oli tapahtunut myös vuorokausirytmissä, joka oli asettunut paremmin kohdalleen niiden nuorten kohdalla, jotka olivat valvoneet pidempään yöllä, ja sitä kautta nukkuneet pidempään aamulla. Nuorista kertoikin, että hänen asiakkuutensa alussa oli keskitytty vain rytmin korjaamiseen, jonka jälkeen oli asetettu muita tavoitteita ja lähdetty pyrkimään niitä kohden. Muutosta oli koettu ylipäänsä oman elämän hallinnassa ja tulevaisuudensuunnittelussa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta on tutkittu aiemminkin. Esimerkiksi Saara Yrjänän opinnäytetyöstä saadut tulokset osoittavat, että työkokemuksen kartuttamisen saavuttaminen oli ollut suurin yksittäinen vetovoimatekijä työpajalle osallistumiselle. Myös omaan osaamiseen ja tekemiseen haluttiin saada lisävarmuutta. Haastatellut nuoret olivat olleet pääsääntöisesti tyytyväisiä työpajajaksoon. He olivat saaneet motivaatiota, vahvuuksia ja kokemuksia, jotka auttoivat myöhemmässä elämässä. (Yrjänä 2003, 21–23.) Myös tässä tutkimuksessa nuoret olivat kokeneet etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan monella tapaa myönteisenä asiana, eikä heidän mukaansa toiminnoissa ollut juurikaan kehitettävää. Työkokemuksen kartuttaminen oli ollut utajärveläisille nuorille suuressa roolissa, koska he uskoivat sen auttavan oman alan löytämisessä ja ylipäänsä työllistymisessä.

Nuorten kertomana Utajärven Hyvinvointitalolla asiat hoidettiin hyvällä otteella ja nuoriin ja heidän asioihinsa paneuduttiin aidon oloisesti. Tutkittavista teemoista tuen merkitys korostui keskusteluissa siksi, koska nuoret tunsivat pystyvänsä konkreettisesti kertomaan kokemistaan asioista ja tilanteista etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan aikana, liittyen nimenomaan tukemiseen. Myös omaa toimintaa ja sen roolia sekä vaikutusta omaan tilanteeseen osattiin miettiä. Asiakkuuden tuomat mahdolliset muutokset nähtiin toisaalta selkeästi, mutta toisaalta pohdittiin vaikutusten laajuutta suhteessa siihen, jos ei olisi osallistunut ollenkaan etsivään nuorisotyöhön ja nuorten työpajatoimintaan.

Utajärven kunta on tukemassa myös vuonna 2015 nuorisotakuun toteutumista ja toinen kunnan työllistämisen ensisijaisista kohderyhmistä ovat juuri alle 30-vuotiaat nuoret. Utajärven kunta on kehittänyt työllistämiseen ratkaisukeskeisen toimintamallin, jonka tavoitteena on varmistaa pitkäjänteinen ja tuloksellinen toiminta. Tällä tavoitellaan muun muassa yksilön voimaantumista. Mallin avulla tuetaan henkilöiden sitoutumista ja osallistumista toimintaan sekä pyritään

vahvistamaan jokaisen kykyä käyttää hänen omia mahdollisuuksiaan. (Työllistämissuunnitelma 2015, 9.)

Pienellä kunnalla on omat vahvuutensa ja heikkoutensa nuorisotakuuseen liittyvän toiminnan järjestämisessä. Utajärven kokoisella kunnalla työpaikkojen määrä on vähäisempi, mikä vaikuttaa suuresti myös työharjoittelu- ja palkkatukipaikkojen määrään. Toisaalta pienemmän kunnan voidaan ajatella pystyvän keskittämään toimintaansa niin hallinnon kuin tilajärjestelyjen kannalta suurta kuntaa mutkattomammin. Utajärven kunnan toteuttama etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta ovat tutkimusaineiston perusteella toimineet suunnitellusti. Näin ollen voidaan ajatella muidenkin kuntien saattavan hyötyä Hyvinvointitalon käytänteistä ja toimintaperiaatteista. Hyvinvointitalon matalan kynnyksen periaate ja sen avoin ilmapiiri olivat olleet esimerkkejä toimivista asioista etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan toteuttamisessa Utajärvellä.

Työpajajakson päättymisen jälkeen nuorella on monia eri vaihtoehtoja jatkopolun suhteen. Nuori voi aloittaa koulutuksen, päästä työelämään, sijoittua johonkin muuhun toimenpiteeseen tai ohjaukseen. Nuori voi myös jatkaa työ- ja elinkeinotoiminnan palveluiden piirissä, jolloin häntä voidaan työllistää tuetusti tai nuori voi työllistää itse itsensä. (Hämäläinen & Palo 2014, 58.) Utajärven kunnan etsivä nuorisotyö ja nuorten työpajatoiminta on ollut osaltaan mahdollistamassa paikkakunnan nuorten jatkopolun löytämisessä ja nuoret olivatkin päätyneet eri palveluihin asiakkuuden päätyttyä Hyvinvointitalolla, kuten tuloksissa ilmeni.

Jatkotutkimusehdotus voisi liittyä Utajärven kunnan etsivän nuorisotyöntyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan sekä muiden nuorten yhteiskuntakuun liittyvän toimijoiden ja yhteistyötahojen tutkimukseen. Nuorten tuottama tieto tuo esiin yhden näkökulman etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan roolista osana nuorisotakuun toteuttamista. Työtä toteuttavien henkilöiden näkemys työstä saattaisi poiketa asiakkaan vastaavasta, joten voisi olla tärkeää saada selville myös heidän kokemuksensa työstä ja sen merkityksestä osana nuorisotakuun toteutumista.

8 POHDINTA

Valitsimme tämän tutkimuksen opinnäytetyöaiheeksi muun muassa siksi, koska olemme kiinnostuneita työskentelemään jatkossa nuorten parissa, minkä lisäksi syventävät opintomme keskittyvät lapsiin ja nuoriin. Aihe kiinnosti myös sen ajankohtaisuuden vuoksi ja tutkimuksen toteuttaminen antaa mahdollisuuden syventää ammattitaitoamme nuorten kanssa työskenneltäessä. Aiheesta ei ollut tehty aikaisempaa tieteellistä tutkimusta Utajärven alueella, joten tavoitteenamme oli myös tuottaa uutta tietoa Utajärven kunnan etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta.

Tutkimuksen toteuttamiseen liittyi monenlaisia haasteita ja huomioitavia seikkoja. Näitä olivat esimerkiksi aikataulu, sopivan kohderyhmän tavoittaminen ja ylipäänsä tutkimusvaiheiden oikeanlainen hallinta. Vaikka toisella tutkijoista olikin aiempaa kokemusta tieteellisen tutkimuksen tekemisestä, tutkimuksen eri vaiheet olivat molemmille tutkijoille enemmän ja vähemmän oppimisen paikka, jonka toteutumiseksi oli muun muassa opeteltava laadullisen tutkimuksen ja ylipäänsä ammattikorkeakoulun vaatimat tutkimuskäytänteet. Tutkimuksen työnjako oli alusta asti selkeää ja se kattoi koko tutkimusprosessin.

Tutkijat lähtivät tietoisesti omien ammattiin valmistumistavoitteiden ohjaamina tekemään tutkimusta poiketen yleisen opetussuunnitelman aikataulusta ja ohjaukikäytänteistä. Tämä aiheutti osaltaan lisähaasteita tutkimuksen suunnittelussa ja toteuttamisessa. Tällä oli vaikutusta erityisesti ohjauksen täysipainoisessa hyödyntämisessä, mikä oli muutenkin tiukentuneiden opetusresurssien myötä haasteellista. Tutkinnon suorittamiseen liittyvät muut opinnot vaikuttivat siihen, että tutkijat eivät voineet keskittyä täysipäiväisesti tutkimuksen tekoon. Näistä haasteista huolimatta tutkijat onnistuivat pysymään ennakkoon asetetussa aikataulussa ja pystyivät toteuttamaan suunnitellusti tutkimuksen.

Yksi suurimmista haasteista oli asetettujen tutkimuskysymysten mukaisen kohderyhmän löytäminen aineiston keruuta varten. Nuorten suora tavoittaminen haastatteluja varten ei ollut tutkijoille mahdollista, vaan nuoret valikoituivat

etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan kautta, kuitenkin hyvin pitkälle tutkijoiden asettamilla kriteereillä. Alkuperäisenä tavoitteena oli haastatella nuoria, jotka olivat jo käyneet lävitse sekä etsivän nuorisotyön että nuorten työpajatoiminnan, koska tavoitteena oli saada esiin nuorten kokemuksia liittyen koko asiakkuusprosessiin.

Tutkimustulosten perusteella kaikki haastatellut nuoret eivät olleet päättäneet asiakkuuttaan kyseisten toimijoiden kanssa. Lisäksi kaikilla haastatelluista ei ollut kertynyt kattavia kokemuksia sekä etsivästä nuorisotyöstä että nuorten työpajatoiminnoista, jolloin heidän kokemuksensa painottuivat selkeästi jompaankumpaan. Toisaalta nuorten kokemukset olivat tuoreena mielessä, kun he olivat vielä toiminnassa mukana. Myös heidän tavoitettavuus oli helpompaa, kun heillä oli vielä kontakti toimijoihin ja he asuivat, yhtä lukuun ottamatta, vielä paikkakunnalla.

Työntekijät toimivat Utajärven hyvinvointitalon konseptin mukaan työpareina nuorten kanssa, mutta tutkimustiedon perusteella nuoret olivat arkitasolla asioineet pääsääntöisesti jommankumman työntekijän kanssa. Moni nuorista koki etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan ennen kaikkea Hyvinvointitalon kautta, jolloin he eivät osanneet eritellä näitä toimintoja selkeästi erillisiksi ja he puhuivat pääsääntöisesti Hyvinvointitalosta. Hahmottamisessa auttoi se, kun välillä puhuttiin kustakin toiminnasta vastaavasta työntekijästä.

Nuorten saapuminen sovittuna aikana haastatteluihin osoitti heidän halunsa ja sitoutumisensa tutkimukseen osallistumisessa. Osa nuorista toi kuitenkin ilmi, että halukkuus haastatteluun osallistumisesta ei ollut alun perin korkealla tasolla, mutta he olivat saapuneet kuitenkin paikalle työntekijöiden pyynnöstä, osin kiitollisuudentunnostakin. Haastattelujen aikana ilmeni monen nuoren vaikeus sanoittaa kokemuksiaan, jonka seurauksena luonteva keskustelu oli hankalaa. Lomakkeen avulla toteutettava tutkimus olisi ollut parempi menetelmä osan haastateltavien osalta, sillä silloin olisi saatu paremmin vastauksia heidän kohdallaan. Myös yhden haastattelijan käyttäminen kahden haastattelijan sijaan olisi saattanut helpottaa haastateltavan vuorovaikutuksellisuutta, ilmapiiriä rentouttaen. Toisaalta etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan

mukaan nuoret olivat tottuneet toimimaan pienryhmässä. On kuitenkin huomioitava, että kohderyhmä koostui nuorista, joilla oli taustallaan monenlaisia sosiaalisia haasteita. Vuorovaikutustaidot saattoivat olla hyvin niukat, mikä vaikutti haastatteluissa.

Sopii pohtia myös nuorten kokemaa tunnetta anonymiteetin toteutumista ja sen mahdollisesta vaikutuksesta nuorten vastauksiin. Koska suurin osa haastatteluista toteutettiin Hyvinvointitalolla etsivän nuorisotyöntekijän ja nuorten työpajaohjaajan ohjaamina, saattoi sillä ehkä olla vaikutusta haluun kertoa etsivästä nuorisotyöstä ja nuorten työpajatoiminnasta vielä kriittisemmin. Toisaalta tutkimustulokset saattoivat olla osoituksena siitä, että haastateltavien nuorten mielestä mitään suurempaa kehitettävää ei ollut. Utajärven etsivällä nuorisotyöllä ja nuorten työpajatoiminnalla on myös jatkossa tarvetta.

LÄHTEET

Aaltio, I. & Puusa, A. 2011. Laadullisen tutkimuksen luotettavuus. Teoksessa A. Puusa & P. Juuti (toim.) Menetelmäviidakon raivaajat. Perusteita laadullisen tutkimuslähestymistavan valintaan. Vantaa: Hansaprint.

Ahonen-Walker, M. & Pietikäinen, R. 2014. Nuorisotakuu – kermankuorintaa ja tyhjiä lupauksia? Teoksessa A. Gretschel, K. Paakkunainen, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia.

Eskola, J. 2007. (Teema)haastattelututkimuksen toteuttamisesta. Teoksessa L. Viinamäki, & E. Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerus Kirjapaino.

Etsivä nuorisotyö 2014. Suunnitelma toiminnasta. Utajärven kunta 2013.

Etsivä nuorisotyö 2015. Suunnitelma toiminnasta. Utajärven kunta 2014.

Eskola, J. & Suoranta, J. 2005. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Vastapaino.

Hedemäki, O. 2013. Seinätön valmennus työpajalla. Valtakunnallinen työpajayhdistys ry. Viitattu 12.9.2014.

<http://www.ula.fi/assets/Public-files/Suomenkieliset-kirjat/TPYSeintnValmennus.pdf>

Herranen, J. 2014. Takuuksien takana. Teoksessa A. Gretschel, K. Paakkunainen, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia.

Hirsjärvi, S. & Hurme, H. 2004. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Hirsjärvi, S., Remes, P. & Sajavaara, P. 2007. Tutki ja kirjoita. Keuruu: Otavan Kirjapaino Oy.

Hyvönen, U. & Valtonen, M. 2014. Nuorisotakuu – ehjä kokonaisuus vai kasa toimenpiteitä. Teoksessa A. Gretschel, K. Paakkunainen, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia.

Hämäläinen, T. & Palo, S. 2014. Työpajapedagogiikka – valmennuksen pedagogisia lähtökohtia työpajalla. Helsinki: STAR-OFFSET OY.

Juvonen, T. 2010. Etsivä työ nuorten tukimuotona. Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen (toim.). Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Riika: Tammi.

Kaartinen-Koutaniemi, J. 2012. Etsivässä työssä. Porvoo: Bookwell Oy.

Komonen, K. 1999. Yksilöllinen valinta vai portti koulutukselliseen syrjäytymiseen? – ammattikouluopinnot keskeyttäneiden nuorten koulutuspolut. Teoksessa M. Kuorelahti & R. Viitanen. Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nykypaino Oy.

Komonen, K. 2007. Työpajatoiminta nuorisotyön työmuotona. Teoksessa T. Hoikkala & A. Sell (toim.) Nuorisotyötä on tehtävä. Helsinki: Hakapaino Oy.

Lagström, H., Pösö, T., Rutanen, N. & Vehkalahti, K. 2010. Lasten ja nuorten tutkimuksen etiikka. Helsinki: Yliopistopaino.

Laine, T., Hyväri, S. & Vuokila-Oikkonen, P. 2010. Mikä on syrjäytymisen vastainen työ? Teoksessa T. Laine, S. Hyväri & P. Vuokila-Oikkonen (toim.). Syrjäytymistä vastaan sosiaali- ja terveysalalla. Riika: Tammi.

Lybeck, T. & Walldén J. 2011. Nuorisolain muutokset – monialainen yhteistyö ja etsivä nuorisotyö. Teoksessa K. Aaltonen (toim.) Nuorten ja hyvinvointi ja monialainen yhteistyö. Tallinna: AS Pakett.

Marniemi, J., Pekkala, T. & Virtanen, P. 2004. Kuoleman suudelma 1990-luvun työpajatoiminnalle. PAKE – Suomalaisen työpajatoiminnan kehittämishankkeen loppuraportti. Helsinki: Valtakunnallinen työpajayhdistys. Viitattu 20.9.2014 <http://www.tpy.fi/@Bin/33408/Kuoleman+suudelma-loppuraportti.pdf>

Mäkinen, P., Raatikainen, E., Rahikka, A. & Saarnio, T. 2009. Ammattina sosionomi. Helsinki: WSOYpro Oy.

Nuorisolaki 27.1.2006/72

Pohjola, A. 2007. Eettisyyden haaste tutkimuksessa. Teoksessa L. Viinamäki ja E. Saari (toim.) Polkuja soveltavaan yhteiskuntatieteelliseen tutkimukseen. Jyväskylä: Gummerrus Kirjapaino Oy.

Puustelli, P. 1999. Nuorten syrjäytymisen vastaiset tukitoimet Euroopassa. Teoksessa M. Kuorelahti & R. Viitanen (toim.) Holtittomasta hortoilusta hallittuun harhailuun – nuorten syrjäytymisen riskit ja selviytymiskeinot. Helsinki: Nykypaino Oy.

Ruth, K. & Felt, T. 2013. Työ- ja elinkeinoministeriön linjaukset nuorisotakuun toteuttamisesta TE-hallinnossa. Työ- ja elinkeinoministeriö. Viitattu 17.6.2014. http://www.te-palvelut.fi/te/fi/pdf/nuorten_yhteiskuntatakuu_ohje.pdf

Suorsa, T. 2011. Kokemuksen yksilöllisyys, yhteisyys ja yhteiskunnallisuus. Subjektitieteellisestä tutkimuksesta. Teoksessa T. Latomaa & T. Suorsa. Kokemuksen tutkimus II. Ymmärtävän psykologian syntyhistoriaa ja kehityslinjoja. Tampere: Juvenes Print.

Toimintakertomus 2012. Utajärven Nuorten työpajatoiminta. Vahva ohjaaminen – Luova osallistaminen. Utajärven kunta

Toimintakertomus 2013. Utajärven Nuorten työpajatoiminta. Vahva ohjaaminen – Luova osallistaminen. Utajärven kunta

Tutkimuseettinen neuvottelukunta 2012. Hyvä tieteellinen käytäntö ja sen loukkausepäilyjen käsitteleminen Suomessa. Helsinki. Viitattu 20.10.2014. http://www.tenk.fi/sites/tenk.fi/files/HTK_ohje_verkkoversio040413.pdf.pdf#overlay-context=fi/ohjeet-ja-julkaisut

Työllistämissuunnitelma 2014. Osallisuuden tukeminen. Utajärven kunta 2013.

Työllistämissuunnitelma 2015. Osallisuuden tukeminen. Utajärven kunta 2014.

Utajärven nuorten työpajatoiminnan toiminta- ja kehittämissuunnitelma 2014. Utajärven kunta.

Utajärven nuorten työpajatoiminnan toiminta- ja kehittämissuunnitelma 2015. Utajärven kunta.

Vehviläinen, J. 2006. Nuorten osallisuushankkeen hyvät käytännöt. Helsinki: Hakapaino.

Walldén, J. 2009. Nuorten työpajatoiminta (7 §). Teoksessa K. Aaltonen (toim.) Nuorisolakiopas. Helsinki: Tietosanoma Oy.

Winqvist, L. 2014. Nuorten yhteiskuntatakuusta nuorisotakuuseen. Teoksessa A. Gretschel, K. Paakkunainen, A-M. Souto & L. Suurpää (toim.) Nuorisotakuun arki ja politiikka. Helsinki: Unigrafia.

Yrjänä, S. 2003. ”Joskus toivois, että yritettäis ymmärtää paremmin joidenkin nuorten elämäntilannetta. Aina ei voi tietää, mitä tulevaisuudessa tekisi.” – nuorten kokemuksia työpajatoiminnasta. Opinnäytetyö. Oulun seudun ammattikorkeakoulu. Ammatillinen opettajakorkeakoulu.

LIITE 1 Teemahaastattelurunko.

- Päällimmäiset kokemukset etsivästä nuorisotyöstä
- Päällimmäiset kokemukset nuorten työpajatoiminnasta

Kokemukset saadusta tuesta omassa elämäntilanteessa

- ohjaajien tuki
- muu tuki
- koettu tuen määrä ja laatu

Kokemukset omasta toimimisesta etsivän nuorisotyön ja nuorten työpajatoiminnan aikana

- oman toiminnan merkitys
- oman motivaation merkitys

Kokemukset suhteessa omaan opiskeluun ja työllistymiseen

- koettu muutos omassa opiskelutilanteessa
- koettu muutos omassa työllistymisessä